Kyrkogårds VANDRING.se

Anders Hammars familjegrav

De omfattande fastighetsköpen av Anders Hammar i början av 1800-talet hade även en romantisk bakgrund. Familjen Hammar i Åmål hade ett framgångsrikt kopparslageri där sonen Anders var försäljningschef och detta medförde långa resor runt om i bygderna.

En gång kom han till gästgivargården Berg i Millesvik för att få skjuts. De var så att det på den tiden gällde skyldighet för gästgivaren att tillhandahålla häst, vagn eller kärra och körkarl till nästa gästgiveri. Vid detta tillfälle var man mitt uppe i höskörden och det var ändå svårt att få fram transportmedel. Store-Sven i Barud hade den dagen uppgiften att till nöds rycka in vid behov. Också han hade bråttom så han skickade sin vackra dotter Britta Kajsa att skjutsa Hammar. Hon var känd för sin skönhet. Det var ett ungt, vackert par som var ute och åkte. Det kunde knappast gå mer än på ett vis, ömsesidigt tycke uppstod och besöken från Åmål till Barud blev många.

1809 blev det bröllop i Millesviks kyrka. Det berättades att Britta fick en avsevärd summa i morgongåva. Sven i Barud var inte vilken som helst. Hans gård var inte så betydande men han hade pengar och ansågs rikast i Millesvik. Det nygifta paret bosatte sig tillsvidare i Åmål. År 1811 föddes dottern Katarina Maria som skulle komma att få stor betydelse för släkten. År 1813 flyttade familjen Hammar till gården Åhs som ingick i raden av egendomar Anders förvärvat. Han blev jordbrukare av stora mått. På Södra Averstad startade han garveri och lanthandel och kvarnen vid Fiskartorpet intill Averstadsån rustades upp. Efter Katarina Maria föddes ytterligare fem barn.

I början på 1830-talet anställde Hammar en inspektor från Höör i Skåne, Göran Holmqvist. Han stod inte sin svärfar efter i fråga om ambitioner. Det påstods att Hammar kände sig överkörd av sin inspektor. Ändå var det Hammar som hade pengarna och alla gårdarna och framför allt den vackra dottern Katarina Maria.

Göran Holmqvist kastade sina blickar på den Katarina Maria och antagligen i samma mån på de många gårdarna. År 1837 stod bröllopet mellan Göran Holmqvist och Katarina Maria Hammar i Ölseruds kyrka. Paret bosatte sig på Åhs. År 1850 övertog Katarina och Göran hela egendomskomplexet som ytterligare utökades med Tolerud och Helle i Millesvik. Därmed var detta ett av Värmlands största jordbruksföretag.

Liksom många andra bönder på Värmlandsnäs ägnade sig Göran Holmqvist åt sjöfart på Vänern med frakter av olika slag. Enligt en gammal sagesman skall antalet fartyg varit som mest åtta som hade Averstadviken som hemmahamn.

På 1860-talet byggdes en ny ladugård på Södra Averstad. Det var ett för sin tid mycket stort bygge eftersom den skulle räcka för både Norra och Södra Averstad. Byggnadsmaterialet var rödtegel som brändes på platsen.

Göran Holmqvist var, som sagt, en mycket driftig lantbrukare. Han höll stora kreatursbesättningar på de olika gårdarna. Han ägande sig även åt täckdikning av stora arealer, något som var ovanligt på den tiden. Rören av tegel tillverkades på Åhs med en slags maskin som han skaffat från Skåne där täckdikning tillämpades.

Åren gick och Göran och Katarina blev gamla och avled båda på 1870-talet. Tre av deras fem barn var söner och de kom att överta gårdarna. Anders Södra Averstad, Lars Norra Averstad och Otto Åhs. Det kan tyckas att deras materiella förutsättningar var de bästa men alla gårdarna blev snart till salu.

Slottet på Södra Averstad

Enligt traditionen fanns ett slott på Södra Averstad som 1806 brann ner till grunden. Det byggdes ingen liknande byggnad utan den södra flygeln påbyggdes med en våning. Enligt Iwan Schyman Värmlandsnäs del I är detta om slottet inte sannolikt. Han berättar i boken följande.

På en karta över gården från 1807 ser man nedanför backsluttningen mot öster en kvadratisk gåstensbyggnad med 7 m sida. Denna sägs vara en rest av slottet. Sannolikt var det en fristående källare belägen alldeles bakom den ursprungliga mangårdsbyggnaden. Rester av källaren kan fortfarande skönjas. Möjligen kan källarens tak ha utgjort en terrass sammanbyggd med det större huset som brann. Rakt österut från denna källare ligger en cirkelrund damm med en holme i mitten, Ringdammen. Den utgjorde säkert för 200 år sedan en vacker och romantisk del i trädgårdsanläggningen.

Källor: Fritt efter Allan W Nilsson Människor och gårdar på Värmlandsnäs, Iwan Schyman Värmlandsnäs Från forntid till nutid Del II och Wikipedia.